

Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunnan pyydettyä minulta asiantuntijalausunnon *hallituksen esityksestä N:o 39/2017 vp laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi* esitän kohteliaimmin seuraavaa.

Uudistuksella toteutetaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi, joka on yksi Sipilän hallituksen kärkihankkeista.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi *laki ammatillisesta koulutuksesta*. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki kumottaisiin samalla. Lisäksi muutettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja, joita on tarpeen muuttaa tämän uudistuksen vuoksi.

Lain taustalla on perustuslain 123.2 §, jonka mukaan valtion ja kuntien järjestämän muun (kuin yliopisto-opetuksen) opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään *lailla*.

Hallituksen esitys on sen verran laaja, että saattaa olla vaikea löytää merkitykselliset kohdat. Hallituksen esityksen säätämisyjärjestys-jakso on kuitenkin varsin kattava. Pohjana on aiemmin samaa asiaa koskeva PeVL 74/2014 vp. Nyt on pyritty korjaamaan hallituksen esityksessä silloin havaitut puutteet.

Em. lausunnossa valiokunta katsoi, että koulutuksen järjestämisen *luvanvaraisuus* on sinänsä sallittua perustuslain mukaan. Tältä pohjalta lähdetään nytkin.

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmää uudistettaisiin siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädeltäisiin jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Koulutuksen järjestäjät voisivat järjestämislupansa rajoissa päättää aiempaa vapaammin koulutustarjontansa kohdentamisesta sekä siitä, millä tavoin ja missä oppimisympäristöissä koulutusta järjestetään.

Valtiosääntöoikeudellisesti kiinnostavia esityksessä ovat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 ja 29 §, jotka koskevat koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytyksiä ja järjestämisluvan muuttamista ja peruuttamista.

Perustuslakivaliokunta on aiemmin todennut (PeVL 74/2014 vp), että ministeriön harkinta järjestämislupia myönnettäessä ei voi olla vapaata. Sen takia uudessa ehdotuksessa lähdetään siitä, että ministeriön lupaharkinta sidotaan oikeudellisesti vaatimuksilla PeL 16.2 §:n mukaisten oikeuksien yhdenvertaisen saatavuuden varmistamisesta.

Hallituksen esityksen (s. 204) mukaan järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakemuksessa tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen vastaa valtakunnalliseen tai toimialakohtaiseen tai alueelliseen osaamistarpeeseen. Arvioinnissa kiinnitettäisiin huomiota mm väestö- ja opiskelijapohjaan, työvoiman tarpeeseen ja osaamistarpeisiin. Siinä otettaisiin huomioon myös alueiden väliset erot, koulutukseen hakeutuminen ja alueella jo oleva koulutustarjonta.

Em. tavoin pyritään turvaamaan PeL 16.2 §:n vaatimus siitä, että lailla turvataan *”Jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.”*

Uudistuksen valmistelussa olikin yhtenä huolena, miten ammatillista koulutusta on saatavilla syrjäseuduilla. Nyt on ainakin jollain tavoin pyritty turvaamaan tämä tavoite. Ratkaisut jäävät ministeriölle, miten tarkasti se alueellisen tasa-arvon toteutumisesta huolehtii. On selvää, että haja-asutusalueilla matkat ovat pidempiä, mutta jokin raja tässäkin pitää olla.

Vaikka lakiteksti on aika yleinen tuolta osin, en osaa sanoa, millä tavoin sitä voitaisiin tuosta vielä tarkentaa.

Valiokunnan aiemman kannan mukaisesti myös järjestämislupien muuttamista ja peruuttamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi nykytilaan verrattuna.

Rahoitusta koskeva jakso on niin vaikeaselkoinen, että siihen en osaa ottaa kantaa lainkaan.

Muita huomiota vaatii ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 84 § (*huumausainetestaus*). Tärkeää on, että kriteerit on määritelty tarkoin laissa eikä testejä tehdä automaattisesti, vaan *”pitää olla aihetta epäillä” ... ja* tehtävät edellyttävät erityistä tarkkuutta” ym. Aiemmin testejä tehtiin ilman lainsäädännön tukea, mutta nyt voimassa olevassa laissa on jo ehdotettuja vastaavat säännökset.

Kurinpitoa koskevat 9 luvun säännökset vastaavat niitä vaatimuksia, mitä perustuslakivaliokunta on aiemmin asettanut tuollaiselle sääntelylle (PeVL 70/2002 vp). Samoin *asumisoikeuden* menettämistä koskevan kurinpitorangaistuksen oikeasuhtaisuuteen perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa jo aiemmin (PeVL 12/2006 vp).

Kokonaisuutena pidän hallituksen esityksen sisältyviä lakiesityksiä perustuslain kannalta ongelmattomina. Esitystä laadittaessa on nojaututtu paljolti perustuslakivaliokunnan tuoreeseen käytäntöön joten ongelmilta on välttytty.

Helsingissä toukokuun 18. päivänä 2017.

Liisa Nieminen